

GRAFIČKI FAKULTET U ZAGREBU

KONCEPTUALNA UMJETNOST
SEMINARSKI RAD

Kolegij: Likovno grafička kultura 2

Usmjerenje: Dizajn grafičkih proizvoda

Mentor: dr. art. Vanda Jurković

Studentica: Monika Markanović

Zagreb, 2024.g.

SADRŽAJ

1. UVOD	3
1.1. O konceptualnoj umjetnosti	3
1.2. Konceptualna umjetnost od 1966. -1972. godine	4
2. VRSTE KONCEPTUALNE UMJETNOSTI.....	6
2.1. Vrste	6
2.2. Konceptualni umjetnici.....	8
3. ZAKLJUČAK	9
4. LITERATURA.....	10

1. UVOD

1.1 O KONCEPTUALNOJ UMJETNOSTI

Konceptualna umjetnost, kao pokret koji se razvio šezdesetih godina prošlog stoljeća, redefinirala je samu prirodu umjetnosti stavljajući naglasak na ideju ili koncept iza umjetničkog djela, umjesto na njegov estetski ili materijalni aspekt. U knjizi "**Conceptual Art: A Critical Anthology**" urednici Alexander Alberro i Blake Stimson ističu da konceptualna umjetnost "pomiče fokus s objekta na ideju, dematerijalizirajući umjetničko djelo".

Maurizio Cattelan: Kaputt, Fondation Beyeler, Riehen/Basel- 2013

Jedan od ključnih pojmova konceptualne umjetnosti je **dematerijalizacija**. Ovaj pojam označava proces u kojem fizički objekti gube svoju središnju ulogu u umjetničkoj praksi, a naglasak se stavlja na intelektualni sadržaj. "Umjetnost više nije stvar proizvodnje lijepih objekata, već stvar stvaranja ideja koje izazivaju i preispituju percepciju i razumijevanje"

Još jedan bitan pojam je **institucionalna kritika**. Mnogi konceptualni umjetnici koriste svoje radove za kritiziranje umjetničkih institucija, tržišta umjetnina i uloge muzeja. Ova kritika često dolazi u formi tekstualnih radova, performansa ili instalacija koje izravno angažiraju gledatelja u promišljanju o prirodi umjetničkog sustava. "Institucionalna kritika postaje alat za razotkrivanje ideoloških i političkih struktura koje oblikuju umjetničku praksu"

B. Nauman, Bez naslova, 1967.

Jezik također igra ključnu ulogu u konceptualnoj umjetnosti. Umjetnici poput Josepha Kosutha i Lawrencea Weinera koriste tekst kao primarni medij, ističući da je jezik sam po sebi umjetnički medij. "Korištenje jezika u konceptualnoj umjetnosti ne samo da proširuje definiciju umjetnosti, već i istražuje granice komunikacije i interpretacije"

Konceptualna umjetnost često je **performativna** i **procesualna**, što znači da naglašava akcije i procese, a ne finalne proizvode. Umjetnici poput Sol LeWitta stvaraju djela koja su zapravo upute za realizaciju, gdje je važniji proces nego završeni rad. "LeWittove instrukcije za crteže na zidu izazivaju tradicionalne pojmove autorstva i stvaranja umjetnosti"

Rachel Whiteread, Instalacija u Tate galeriji u Londonu 2006.

1.2 KONCEPTUALNA UMJETNOST OD 1966. -1972. GODINE

Konceptualna umjetnost je svoj vrhunac doživjela između 1966. i 1972. godine, bila je revolucionarni pokret koji je drastično promijenio način na koji se umjetnost shvaća i prakticira.

U svojoj knjizi "**Six Years: The Dematerialization of the Art Object from 1966 to 1972**", Lippard definira konceptualnu umjetnost kao praksu koja "nagrađuje ideju i proces iznad konačnog fizičkog objekta". Ovaj pristup značio je da su umjetnici često koristili tekst, performanse, dokumentaciju i druge nematerijalne forme izražavanja kako bi prenijeli svoje ideje. Ovaj pomak u fokusu označava početak **dematerijalizacije** umjetničkog objekta.

Jedan od povijesno značajnih trenutaka u razvoju konceptualne umjetnosti bila je izložba "**Primary Structures**" u Muzeju židovske umjetnosti u New Yorku 1966. godine, koja je nagovijestila skorašnji pomak prema dematerijalizaciji. U godinama koje su slijedile, umjetnici poput Josepha Kosutha, Sol LeWitta, Lawrencea Weinera i mnogih drugih počeli su stvarati radove koji su se oslanjali na jezik, instrukcije i dokumentaciju, a ne na tradicionalne umjetničke medije.

Lippard u svojoj knjizi napominje kako "umjetnici sve više koriste pisani jezik kao umjetnički medij, podređujući vizualne aspekte rada intelektualnim sadržajima. Ova upotreba jezika omogućila je umjetnicima da istražuju konceptualne i filozofske aspekte svojih radova, često uključujući kritičke osvrte na društvene, političke i umjetničke institucije.

Izložbe i projekti poput "**Numbers Shows**" koje je organizirala sama Lippard, odražavaju promjenu u pristupu izlaganju umjetnosti. Ove izložbe, koje su se održavale na nekonvencionalnim mjestima i koristile minimalne resurse, naglašavale su fleksibilnost i dostupnost umjetnosti, čineći je dostupnijom široj publici. "Numbers Shows" su prikazivale radove temeljene na instrukcijama i dokumentaciji, što je dodatno podržavalo ideju dematerijalizacije.

Važna karakteristika ovog perioda je i **institucionalna kritika**, gdje su umjetnici istraživali i kritizirali ulogu muzeja, galerija i tržišta umjetnina. Umjetnici poput Hansa Haackea koristili su svoje radove kako bi razotkrili ekonomske i političke mreže unutar umjetničkog svijeta, ističući kako "umjetnost ne može biti odvojena od društvenih i političkih konteksta u kojima se stvara i prikazuje".

Između 1966. i 1972. godine, konceptualna umjetnost nije samo preoblikovala umjetničku praksu, već je također otvorila nove mogućnosti za kritičko promišljanje i interakciju s umjetnošću. Ova era je bila vrijeme intenzivnog eksperimentiranja i intelektualnog istraživanja, koje je ostavilo trajan utjecaj na suvremenu umjetnost.

Marcel Duchamp, Fountain, 1917.

2. VRSTE KONCEPTUALNE UMJETNOSTI

2.1 VRSTE

Konceptualna umjetnost obuhvaća različite vrste umjetničkih praksi koje se fokusiraju na ideju i koncept iznad fizičkog objekta.

1. Instalacije:

- Instalacije kao vrsta konceptualne umjetnosti uključuju stvaranje trodimenzionalnih radova koji transformiraju prostor i uključuju gledatelja u interaktivno iskustvo. Instalacije često koriste različite materijale i tehnologije kako bi stvorile složene, višeslojne koncepte. Peter Osborne u svojoj knjizi **"Conceptual Art"** napominje da "instalacije proširuju pojam umjetničkog objekta u fizički i prostorni kontekst, omogućujući dinamičnu interakciju između umjetničkog djela i publike"

2. Videoumjetnost:

- Videoumjetnost koristi video tehnologiju kao primarni medij za stvaranje umjetničkih djela. Ova vrsta umjetnosti omogućuje istraživanje pokreta, vremena i zvuka, često na inovativne načine. U **"The Art of Performance: A Critical Anthology"**, urednici Gregory Battcock i Robert Nickas ističu da "videoumjetnost omogućuje umjetnicima da istražuju nove dimenzije izražavanja i percepcije, često kombinirajući vizualne, auditivne i temporalne elemente".

3. Body Art:

- Body art uključuje korištenje tijela umjetnika kao medija za umjetnički izraz. Ova praksa često istražuje granice fizičkog tijela i identiteta, uključujući teme kao što su bol, transformacija i performativnost. Charles Harrison u knjizi **"Conceptual Art and Painting: Further Essays on Art & Language"** piše da "body art koristi tijelo kao sredstvo za izražavanje unutarnjih i vanjskih stvarnosti, često pomičući granice društveno prihvaćenih normi".

4. Performans:

- Performans kao oblik konceptualne umjetnosti uključuje izvedbu umjetnika koja se odvija pred publikom. Performans može uključivati različite elemente kao što su govor, pokret, zvuk i interakcija s publikom. Battcock i Nickas naglašavaju da "performans umjetnost istražuje efemernost i neposrednost umjetničkog čina, često stavljaajući umjetnika u središte umjetničkog iskustva".

5. Happening:

- Happening je vrsta izvedbene umjetnosti koja uključuje spontanu, često interaktivnu akciju koja se odvija u stvarnom vremenu i prostoru. Happenings su često improvizirani i uključuju sudjelovanje publike. Osborne objašnjava da "happenings redefiniraju granice između umjetnosti i života, stvarajući situacije koje su istovremeno planirane i nepredvidive".

Marina Abramović- performans Ritam 5 1974.

Tomislav Gotovac, Zagreb, volim te!, 1981.

Arnulf Rainer- bez imena 1973.

Marina Abramović-The artist is present 2010.

2.2 KONCEPTUALNI UMJETNICI

Neki od najvažnijih umjetnika ovog pokreta su Joseph Kosuth, Sol LeWitt, Lawrence Weiner, Yoko Ono, Bruce Nauman i Hans Haacke.

Joseph Kosuth je jedan od ključnih figura konceptualne umjetnosti. Njegovo poznato djelo "One and Three Chairs" (1965) sastoji se od stvarne stolice, fotografije stolice i definicije riječi "stolica", istražujući odnos između jezika, slike i objekta. Kosuth je izjavio: "Umjetnost je definicija umjetnosti", što naglašava njegovu filozofiju da umjetnost treba biti shvaćena kao konceptualni čin.

Sol LeWitt je poznat po svojim zidnim crtežima i skulpturama koje su često temeljene na jednostavnim geometrijskim oblicima i matematičkim uputama. LeWitt je izjavio: "Ideje mogu biti umjetnička djela; one su utemeljene na intuiciji i dolaze u obliku riječi, crteža ili čak matematičkih zapisa." Njegov rad često uključuje upute koje drugi mogu izvršiti, čime se naglašava proces izrade umjetničkog djela.

Lawrence Weiner koristi jezik kao glavni medij. Njegovi radovi često se sastoje od tekstualnih izjava ispisanih na zidovima galerija. Jedna od njegovih poznatih izjava je: "Umjetničko djelo ne mora biti napravljeno: može biti rečeno." Weinerov pristup naglašava ideju da je umjetnički koncept dovoljan sam po sebi, bez potrebe za fizičkom realizacijom.

Yoko Ono je značajna figura u konceptualnoj umjetnosti i performansu. Njezina knjiga "Grapefruit" (1964) sadrži niz uputa za izvođenje umjetničkih djela, često usmjerenih na interakciju i participaciju publike. Ono je rekla: "Umjetnost nije ono što vidite, već ono što drugi vide," naglašavajući važnost publike u stvaranju značenja umjetničkog djela.

3. ZAKLJUČAK

Konceptualna umjetnost, radikalno je promijenila shvaćanje i praksu umjetnosti. Fokusirajući se na ideje i koncepte umjesto na estetske ili materijalne aspekte, ovi umjetnici su proširili granice umjetničkog izraza, preispitujući tradicionalne pojmove autorstva, materijalnosti i uloge publike. Njihova djela ističu važnost konceptualnog izraza i intelektualnog izazova, naglašavajući da umjetnost može biti snažno sredstvo za kritičko promišljanje i društvenu angažiranost. Konceptualna umjetnost tako ostaje relevantna i inspirativna, potičući nas da preispitujemo što umjetnost može biti i kako može djelovati unutar i izvan galerijskih prostora.

4. LITERATURA

"Conceptual Art: A Critical Anthology" (<https://shorturl.at/xKgVw>)

"Six Years: The Dematerialization of the Art Object from 1966 to 1972"

(<https://shorturl.at/VBCRK>)

"Conceptual Art" (<https://shorturl.at/2kiir>)

"Art After Philosophy and After: Collected Writings, 1966-1990"

(<https://shorturl.at/M2sV7>)

"From Conceptualism to Feminism: Lucy Lippard's Numbers Shows 1969-74"

(<https://shorturl.at/fc75L>)

"The Art of Performance: A Critical Anthology" (<https://t.ly/7YIn9>)

"Conceptual Art and Painting: Further Essays on Art & Language" (<https://t.ly/kVrhc>)

Hrvatska enciklopedija (<https://www.enciklopedija.hr/clanak/konceptualna-umjetnost#clanak>)